

Vesmír

ROČNÍK 99 (2020)

Redakční rada časopisu Vesmír:

prof. MUDr. M. Anděl (medicína) – Mgr. I. Boháček (fyzika) – RNDr. V. Čilek (geologie) – prof. RNDr. J. Černý (biologie) – prof. MUDr. F. Čiampor (virologie) – RNDr. P. Duda, Ph.D. (biologie) – Mgr. M. Fendrych, Ph.D. (biologie) – doc. RNDr. V. Ferák (biologie) – RNDr. M. Ferus (chemie) – prof. RNDr. J. Flegr (biologie) – doc. RNDr. D. Frynta (biologie) – Mgr. A. Fučíková, Ph.D. (fyzika) – RNDr. E. Ginter (výživa) – doc. Ing. I. M. Havel, Ph.D. (kognitivní věda) – RNDr. J. Havlík (chemie) – prof. RNDr. Z. Herman (chemie, fyzikální chemie) – prof. MUDr. C. Höschl (medicína) – Ing. F. Houdek (vědní publicistika, chemie) – Ing. M. Hudík, Ph.D. (společenské vědy) – doc. MUDr. P. Jiruška (neurofyzologie) – Mgr. J. Kolář, Ph.D. (botanika) – prof. RNDr. R. Kotecký (fyzika, matematika) – † doc. RNDr. J. Langer (fyzika) – prof. RNDr. O. Lapčík (biochemie) – doc. M. Lipoldová (molekulární biologie) – † RNDr. V. Ložek (paleontologie, geologie) – prof. RNDr. J. Palouš (astronomie) – prof. MUDr. L. Machala (medicína) – prof. RNDr. J. Palouš (astronomie) – prof. Ing. J. Petr (biologie) – doc. Mgr. P. Pokorný, Ph.D. (paleontologie) – RNDr. J. Robovský, Ph.D. (biologie) – Mgr. C. Říha, Ph.D. (architektura, urbanismus) – RNDr. J. Sádlo (botanika) – prof. RNDr. P. Slaviček, Ph.D. (chemie) – prof. Dr. D. Storch, Ph.D. (ekologie) – prof. Z. Storchová (molekulární biologie) – RNDr. P. Šima (imunologie) – prof. Dr. Ing. O. Šrámek (geochemie, geologie) – Mgr. J. Toman (biologie) – MUDr. J. Trnka, Ph.D. (medicína) – Mgr. J. Turek, Ph.D. (archeologie) – Mgr. M. Vácha, Ph.D. (etika) – RNDr. S. Vaněk (biologie) – prof. RNDr. B. Velický (fyzika) – prof. Ing. Š. Višček (molekulární biologie) – prof. RNDr. F. Vyskočil (fyzologie) – RNDr. V. Wagner (fyzika) – Mgr. P. Zouhar, Ph.D. (fyzologie) – prof. RNDr. J. Zrzavý (biologie)

Šéfredaktor: Mgr. Ondřej Vrtiška

Redigovali: Ing. Eva Bobůrková, Mgr. Ivan Boháček, Zora Göthová, Mgr. Pavel Hošek, Marta Imrová Círanová, Marek Janáč, Eva Lorencová, Mgr. Jana Olivová, RNDr. Stanislav Vaněk, Mgr. Ondřej Vrtiška

Návrh layoutu: Martin Vágnér; Grafická úprava: Pavel Hošek

Inzerce: Jeronym Boháček, 777 280 248, e-mail: jeronymb@gmail.com

Redakce Vesmíru: Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, tel.: 222 828 393–395

e-mail: redakce@vesmir.cz;

www: www.vesmir.cz;

Administrace: Zora Göthová (tel.: 222 828 394, e-mail: gothova@vesmir.cz)

Předplatné: SEND předplatné, P. O. Box 141, 140 21 Praha 4, tel. 225 985 225, 777 333 370, vesmir@send.cz, send@send.cz, www.send.cz

Sazba: Vesmír, s. r. o.

Tiskne: Triangl, a. s., Praha

OBSAH REJSTŘÍKU

AUTORSKÝ REJSTŘÍK	i
VYBRANÉ OBOROVÉ REJSTŘÍKY	iv
recenze	iv
představujeme (komerční prezentace)	iv
ERRATA ET CORRIGENDA	iv

AUTORSKÝ REJSTŘÍK

Acquaviva Giovanni: Jim Peebles a dospívání kosmologie	5/280	– Tlačeničky na obloze	5/250	Ehlerová Soňa: Pavučina galaxií kolem černé díry	11/614
Adam Pavel: viz Kalvach Pavel	1/42	– Utopení v kakofonii názorů	7/396	Ekrt Boris, Vaškaninová Valéria: Předkové našich zubů	12/728
Adamovič Jiří: Hranice zvaná lužický zlom	11/650	Buček Aleš: Evoluce symbiomy u termitů	9/478	Ettler Vojtěch: viz Tuhý Marek	7/458
– Kronika deseti milionů let v historii Země	11/648	Buriánek Václav: viz Novotný Petr	7/454	Faktorová Drahomíra, Lukeš Julius: Nahlédnout mořským prvokům pod pokličku	10/580
– Skály věčně živé	11/653	Čilek Václav: Bobří rána kladivem	11/620	Faltýnek Fric Zdeněk: viz Sucháčková Bartoňová Alena	3/154, 4/224
Anděl Michal: Můj život s viry	5/251	– Co je příroda (Ad Vesmír 99, 5, 2020/1)	2/69	Fanta Václav: Jsme schopni se poučit z historie? Spíš ne	1/51
– Jak přežít ve zdraví přípitky na zdraví	12/679	– Jak kolísá obsah CO ₂ za posledních 23 milionů let?	9/511	Flegontov Pavel: viz Křenková Barbora	5/298
Andrle Michal, Vondráček Dominik: Výstava bezobratlých online	10/542	– Mýtus globálního ochlazování v sedmdesátých letech minulého století	7/408	Flegr Jaroslav: Přenos změn chování vyvolaných toxoplazmou do třetí generace	7/378
Bábek Ondřej: Zdánilivá nuda na Hané (Příběh geologicky aktivní příkopové propadliny)	7/446	– rec. Hejna Michal, Majer Martin: Podzemí Berounska a Hořovicka – Za tajemstvím jeskyní, štol a dolů...	2/116	Frei Jan: Patočková (skrytá) přítomnost v dnešní české filosofii	9/510
Baldrian Petr: Férová mykologie	9/485	– rec. Vařilová Zuzana (ed.): Geologie Českosaského Švýcarska – Díky za jednu knihu a těšíme se na další	11/646	Friedrich Břetislav: Průkopníci rentgenové spektroskopie (Rentgenová spektra, struktura atomu, periodická soustava prvků – a český fyzik Václav Dolejšek)	1/39
– viz Větrovský Tomáš	2/84	Cinková Ivana: O čem si povídají nosorožci tuponosí?	11/654	Fríšhons Jan, Strnad Adam, Rambousek Petr: Zachovat těla zeměfých	10/588
Bardon Zdeněk: Česká astrofotografie měsíce patnáctiletá	4/198	Cvek Boris: Zrychlené schvalování léků (Mezi Skylou a Charybdou)	6/332	Frouz Jan: Organismy proti suchu	2/96
Bárta Jiří, Čapek Petr, Šantrůčková Hana: Malí, ale šikovní (Neviditelní hráči v globálních změnách klimatu)	7/412	Čapek Petr: viz Bárta Jiří	7/412	Frouz Martin: Koňo-kamzík, či kamziko-kůň – Návrat velikánů	3/174
Benda Petr: viz Janáč Marek	11/668	Čavojevová Vladimíra: Prečo podliehame nezmyslom	3/150	Frouz Martina V.: 400 let od Bílé hory	12/678
Beneš Jiří, Machala Ladislav: Paradoxy infekce způsobené SARS-CoV-2	6/344	Čechmánková Jarmila: viz Vácha Radim	6/361	Fulín Martin: viz Novotný Petr	7/454
Beneš Vojtěch, Paulíček Vít: Kvasinky nad zlato	12/704	Čechurová Jana: rec. Kopecký Rudolf: Vzpomínky starého novináře – Jít proti proudu	12/732	Gajdošová Magdalena: Anisakis: malý problém pro suši, velký pro kytovce	6/319
Bezděk Aleš: viz Josef Sebera	7/430	Černý Jan: Barvy pro mikrosvět	7/374	– Hrdinský rejsek	9/480
Blabolil Petr, Sajdllová Zuzana: Sledování ryb od stolu	1/36	Čtvrtlíková Martina: viz Znachor Petr	3/176	Gemrot Jakub: Umělá inteligence a počítačové hry	10/575
Bobůrková Eva: Dobrý rok pro orla královského	1/2	Dlouhý Martin: S teorií her od šachů po politiku	10/578	Glanc Matouš: Prastarý způsob polarizace buněk	5/256
– Doklepu to s chřástaly (Hana Librová)	3/140	Dobiášová Karolína, Hnilicová Helena: Alkohol v české společnosti	12/701	Gojda Martin: Smysl a etika archeologie ve 21. století	1/48
– Evropa je nejalkoholizovanější světadíl (Petr Popov)	12/710	Drábková Martina: Chceme energetiku, která nejméně zatěžuje životní prostředí	3/130	Görözdí Judit: Hledání menšinové literatury (Maďarská literatura v ČR)	1/56
– Krásné divoké Afriky ubývá, ale ještě má naději (David Modrý)	5/264	– Střešní solární energetika	7/379	Greplová Eliška: Strojové učení pro kontrolu kvantových experimentů	11/614
– Lekce z pandemie (Tomáš Cihlář)	10/556	Dragounová Naďa: Digitalizace v nedaleké budoucnosti (Ad Vesmír 98, 659, 2019/11)	2/69	Grim Tomáš: Kauza nedokonané vraždy – Nakažliví zpěváci	11/620
– Madona ve 3D	4/190	Duda Pavel: Dramatické proměny spinosaura	7/381	– Proč „vymírají“ vrabci?	3/126
– Na staré zkušenosti nezapomínejme (Vladimír Vonka)	7/392	– Pandí palec aye-aye	5/306	– Šalebné strakapoudí mimikry	4/200
– Nebeské divadlo i Dantovo peklo	6/314	– Rychlý vzestup savců po skončení křídlového vymírání	2/70	– Útěk z divočiny	10/598
– Nestresovat se, užívat života (Jan Pirk)	12/708	– Teritoriální chování goril	7/378	Grubhoffer Libor: viz Rádíl Stanislav	5/253
– Škodí, nebo prospívá? (Halima Gottfriedová)	12/707	Dzurenko Marek: Genóm legendárneho Krakena odhalený	4/195	Gryndler Milan: Pohled na houby	2/90
– Ze zadního sedadla se řídít nedá (Pavel Jungwirth)	6/328	– Chlámýdie z arktických hlbin	5/255		
Boháček Ivan: (Ne)samozřejmé souvislosti	1/3	– Oculudentavis, údajný „dinovták“ o velikosti kolibříka, nie je vták	7/381		
– Dánská dívka	2/103	– Život vo vodíkovom svete	7/387		
– Elektrody (Vesmír 99, 628, 2020/11 a 99, 633, 2020/11)	12/731				

– 1 cm/h	12/684	– Vytištěná mikrolaboratoř	11/617	Sádlo Jiří: Krajina! – Sádlovo Theatrum	
– 2000	3/133	– Vzpomínka na devon	9/481	Mundi aneb Proč a jak mu	
– 2D	6/320	– Z potu do hodinek	4/197	(ne)propadnout	2/120
– 3,26 °C	10/549	– Zákulisí 1/10, 2/74, 3/134, 4/198, 5/258, 6/322, 7/384, 9/482, 10/550, 11/618, 12/686		Sládek Karel: Ekologická spiritualita a etika – Vztah člověka k přírodě	1/60
– 3D tisk duhových barev	7/383	– Záměrné mezidruhové křížení	4/197	Taleb Nassim Nicholas: Nasadit vlastní kůži – Abyste uspěli, musíte nejprve přežít	5/308
– 3D tiskárna pro léčbu popálenin	3/133	– Zelená proti migréně	10/549	Vácha Jiří: Meze darwinismu; Toman Jan: Evoluce? Evoluční trendy, evoluvabilita a teorie – Tanec evoluce	11/672
– 528 př. n. l.	7/383	– Zrůdnost papouškův (Vertikála – před 140 lety)	10/601	Vácha Marek: Eutanázie – definice, historie, legislativa, etika – Potřeba veřejné diskuse o eutanázii	10/603
– 7,1 mm	4/197	– Železný déšť	4/197		
– A přeče se točí... (Energie uložená v pohybu)	11/636	Vyskočil František: Srdce jako elektrárna	1/14		
– Barevní rekordmani	2/73	– Tučná přehánka	4/202		
– Broukem inspirovaná chladicí fólie	7/383	Wagner Vladimír: rec. Plochy Serhii: Černobyl – historie jaderné katastrofy – Film a kniha o Černobylu	4/244		
– Cesty pod povrch a za horizont (Ivan M. Havel)	2/80	Zámečník Jan: rec. Sládek Karel: Ekologická spiritualita a etika – Vztah člověka k přírodě	1/60		
– Dělení živočišné buňky (Vertikála – před 140 lety)	7/467	Zedník Jan, Horálek Josef: Zemětřesení chycená do sítě	5/274		
– Dopis do budoucnosti	4/191	Zeidler Miroslav: Dilema klimatických změn: vzhůru, nebo daleko?	2/76		
– Estetika neviditelného	2/66	– Opomenutý ekosystémový prvek	7/380		
– Hedvábná ochrana semen	1/9	– Prodejte lyže	12/688		
– Hra se zodpovědností	10/543	– Věštna půdních mikroorganismů o koloběhu uhlíku	10/552		
– Chytré srdeční katetry	10/549	– Zvyšují klimatické změny dluh, nebo dobíjejí kredit?	3/136		
– Jak se žilo broukům v křídě?	11/617	Znachor Petr, Čtvrtlíková Martina, Vrba Jaroslav: Lahvenka velká, nečekaný obyvatel Prášílského jezera	3/176		
– K mokřadu kohoutek nepřistrubujete (Martin Pivokonský)	7/456	Zouhar Petr: Cesta tau od neuronu k neuronu (Nová jiskra v náboženském sporu)	7/432		
– Když se láme chléb či útes...	3/127	– Leptin (Jak rozumět sytosti a hladu)	2/78		
– Kolaps klimatický i ekonomický	2/73	– Lesk a bídá tloustnutí (Záludnosti energetického metabolismu)	11/638		
– Kolaps, který se nekonal?	3/133	– Prospěšní až za hrob	6/318		
– Kondorii šetří energii	9/481	– Transplantace a posouvání hranic medicíny	3/147		
– Krajina pro budoucnost (Petr Sklenička)	12/692				
– Krevní destičky jako nosiče léků	7/383				
– Kryovulkanické erupce na Evropě	12/685				
– Lovci a sběrači mění jídelníček	10/549				
– Mikroočky pro spektroskopická měření	6/321				
– Muž ve včelařství dobře obeznalý (Vertikála – před 140 lety)	1/59				
– Na druhý pohled patrné	2/67				
– Nejmenší z hvězdnatek	9/481				
– Největší přírodovědecký objev 1939... (Vertikála – před 80 lety)	2/119				
– Nová čeleď neotenních brouků	5/257				
– Nová tvář Krabí mlhoviny	2/73				
– Nové zuby za dva měsíce	1/9				
– Nový průplav Panamou čili Nicaraguou (Vertikála – před 120 lety)	9/535				
– O lehkomyšlné honbě za vědeckými senzacemi (Vertikála – před 60 lety)	5/307				
– Opět jeden vymírající pták (Vertikála – před 90 lety)	3/183				
– Povaha influence (Vertikála – před 130 lety)	10/601				
– Pozor, názor!	7/375				
– Přezimování hlemýžďe zahradního (Vertikála – před 81 lety)	9/535				
– Příliš lehká slova	6/315				
– Sbohem a šáteček	3/169				
– Serum proti otravě houbami (Vertikála – před 90 lety)	2/119				
– Sinice na poušti těží vodu ze sádrovice	6/321				
– Sklo z 3D tiskárny	1/9				
– Sladkovodní medusy (Vertikála – před 140 lety)	12/735				
– Slon indický v Africe (Vertikála – před 140 lety)	6/367				
– Smrt vzduchoplavce E. D. Hogana (Vertikála – před 130 lety)	3/183				
– Sněžení na planetě Marsu (Vertikála – před 130 lety)	12/735				
– Spánek ryb v okolí měst	5/257				
– Stáří organismů na Zemi (Vertikála – před 140 lety)	5/307				
– Sukcese mrtvolky pro mne končí kostrou (Hana Šuláková)	9/486				
– Špetkou soli k sladší chuti	12/685				
– Tanec hmoty mezi hvězdami	3/133				
– Trepang (Vertikála – před 120 lety)	6/367				
– Umělé chloroplasty fixují CO ₂	6/321				
– Uvězněná energie	11/611				
– V hlavě australopitěka	5/257				
– Virtuální procházka buňkou	11/617				
– Vlci loví ekosystémové inženýry	12/685				
– Výprava k jižnímu pólu (Vertikála – před 130 lety)	4/243				
– Výstava velryby v Praze (Vertikála – před 132 a 131 lety)	11/671				

VYBRANÉ OBOROVÉ REJSTŘÍKY recenze

Al-Khalili Jim, McFadden Johnjoe: Život na hraně – Revoluce, která nenastala (Život na hraně)	7/468
Arndt Tomáš: Lékárny s Davidovou hvězdou v čase šoa – Nad osudy lékáren v době holocaustu	9/536
Hejna Michal, Majer Martin: Podzemí Berounska a Hořovice – Za tajemstvím jeskyní, štol a dolů...	2/116
Kelman Ilan: Disaster by Choice – Katastrofy podmíněné lidmi	12/736
Kopecký Rudolf: Vzpomínky starého novináře – Jít proti proudu	12/732
Loeckxová Renilde: Trojúhelník studené války – Trojúhelník Antonína Holého	3/184
Lochmannová Alena: Tělo za katrem – Tetování a život za katrem	6/368
Plochy Serhii: Černobyl – historie jaderné katastrofy – Film a kniha o Černobylu	4/244
Prinke R. T.: Omylů svůdná zahrada – Procházka tajemnou zahradou	5/304

ERRATA ET CORRIGENDA: přehled oprav v roce 2020

strana, rok	umístění	umístění opravy	oprava
99, 5, 2020/1 a 99, 61, 2020/1	Knihy došlé do redakce, Četli jsme	99, 69, 2020/2	Chybně uvedené jméno autora knihy <i>No future</i> . Správně má být Bob Kartous.
99, 109, 2020/2	obr. 2	99, 193, 2040/4	Chybný obrázek. Správná verze je uvedena u opravy (na s. 193).
99, 306, 2020/5	text glosy	99, 317, 2020/6	Chybně umístěný odkaz na obrázek. Správně měl být o odstavce dále, za jménem ksuokol ocasatý.
99, 586, 2020/10	text článku	99, 613, 2020/11	Několik chyb v zeměpisných souřadnicích. Správné znění příslušného odstavce otištěno u opravy (na s. 613).
99, 476, 2020/9	položka obsahu	—	Chybně uvedené jméno autorky. Správně má být Kárlína Pauknerová.